

॥ ॐ ॥
॥ श्रीगणेशायनमः ॥

वीरवाळा

नाटकुनां गायनो.

भोरणी आर्य सुजोध नाटक मंडणी भाटे

रयन २.

स्वर्गस्थ कवीश्वर

वाधलबाध आशाराम ओजा.

छपावी प्रसिद्ध करनार,

मूलल आशाराम ओजा.

भोरणी आर्य सुजोध नाटक मंडणीना भाळेक.

सूर्य प्रकाश थिएटर, स्टेशन रोड-सुरत.

आवृत्ति ४ थी-प्रत ५ हुजार.

अ-यश्वाभित्वना सर्वं लुक् प्रसिद्ध करनारे रल्लर नोंधावी स्वाधीन राज्या छ. भाटे
तेमनी रल्ल सिवाय कुछंमे छापवुं छपाववुं के लल्लवुं नहि.]
शा. भुजयंद अमीयंदना धी सुरत " लल्ल " ओनल्लन प्रीन्टींग
प्रेसमां प्रभुशंकर नरभोराम व्यासे छापी, जपाटीआ यकबा-सुरत.

संवत् १९७४

सने १९९८

मूल्य जे आना.

ગુજરાત વિધાપીઠ
અમદાવાદ

૭૫૭૬

મુમદાર વાઇસરાય સાહેબ.

ગુજરાત હોસ્પિટલ ટ્રસ્ટના ઓનરેબલ સરજનન જનરલ મરહુમ સર મુકેશ
 પારડી કે. સી. એસ. આઇ. એમ. ડી. ડીરેક્ટર જનરલ ઓફ
 મેડીકલ સર્વીસવાલા પ્રમુખ હતા તે રોશીયલ રેડ ક્રોસ વોર
 હોસ્પિટલ કે જેમાં મિજર ઓનરેબલ સર ઓફ સ્ટેવર્ટ સી. આઇ.
 ઇ. કલકતા તથા મેજર એ. ઇ. વાલ્ટર. આઇ. એમ. એસ. જેવા
 મોટા નામાકિત સરકારી ડાક્ટરો અને અંગ્રેજ અમલદારો વ્યવસ્થા
 પક છે તે હોસ્પિટલમાં, રાજા, મહારાજાઓમાં, નવાબો, નામદાર
 સરકારના ધારા સલાના ઓનરેબલ મેમ્બરો, સેક્શન્સ ડીપુટી, કનલો
 મેજરો, કપ્ટનો, ડેપુટી ડીરેક્ટર જનરલ ઓફ પોસ્ટ ઓફીસ,
 નામદાર ઇન્ડિયા સરકારના કોમર્સ અને ઇન્ડસ્ટ્રીયલ ડીપાર્ટમેન્ટના
 આસિસ્ટન્ટ, સરકારી સીવીલયન ઓફીસર, પોલીટીકલ એજન્ટ,
 યુરોપીયન સીવીલ સરજન, લેફ્ટેનન્ટ, આઇ. એમ. એસ. એમ.
 ડી. ની રા. ધરાવનારા મોટા ડાક્ટરો તથા દેશી અને યુરોપીયન
 અમલદારો અને ગૃહરથોમાં આદરશાહી યાકુતી નામની જમ
 જાહેર દવા બહુ વપરાય છે.

આદરશાહી યાકુતી.

અમે તે કારણથી મુમાવેલી તાકાત પાછી લાવે છે. પુરુષાતન
 કાયમ રાખે છે. આ રાજવંશી યાકુતી વીર્ય વીકારના તમામ
 બાધી મટાડે છે અને વીર્ય ઘટ્ટ બનાવી ખરું પુરુષાતન આપે છે
 ખરી મરદાઇ આપનાર અને નબળા માણસને પણ જીવાનની
 માફક જોરાવર બનાવનાર આ દવાનો લાભ લેવા અમારી ખાસ
 ભલામણ છે. આ દવા વાપરવામાં કોઇપણ જાતની પરેશની જરૂર
 નથી. ૪૦ ગોળીની ડબી એકના રૂ. દશ.

ડાક્ટર કાલીદાસ મોતીરામ—રાજકોટ-કાઠીયાવાડ.

ગુજરાત વિદ્યાપીઠ ગ્રંથાલય

[ગુજરાતી કૉપીરાઈટ વિભાગ]

અનુક્રમાંક ૭૫૧૬

વર્ગિક

પુસ્તકનું નામ જા૨૫૧૫૧- ગાનગો

વિષય ૬-૨-૩

॥ ૐ શ્રીગણેશાય નમઃ ॥

રાણા રાજાસંહ અને વિમળા નાટકને લગતા કેટલાક
ત્યજિતિહાસિક પુરાવા મળવાથી મુધારાવધારા સાથે તેના
શુણ ઉપરથી ચોળેલું વીરખાળા નાટક.

વીરખાળા.

નાટકની પ્રવેશવાર ટુંક હકીકત.

મંગલાચરણ-ધર્ધર રતવન.

અંક ૧ લો.

૧. જોધપુરના મહારાજ સંઠાડ જશવતસિંહ પોતાની મા તથા રાણી
અને બે પુત્રીઓની રજા માગી, દિલ્હીનો ઔરંગઝેબ બાદશાહ
જે ચડાઇ કરી આવેલ છે તેની સામે લડવા જાય છે. રાજ
પુરોહિત તથા જોશી તેને આશીર્વાદ આપે છે.
૨. જોધપુરનું લશ્કર, પાછળથી દિલ્હીનું લશ્કર-ખન્ને વચ્ચે લડાઇ,
મહારાજ જશવતસિંહ નાશી જાય છે, પાછળથી તેનું લશ્કર
પણ નાસે છે.
૩. વીરખાળા અને ઠસરખા, ખન્ને બહેનો વચ્ચે સતીધર્મ વિષે
ચર્ચા, વીરખાળાની સખી વીરકળા એ આવી રાજપુત લશ્કરના
પરાજયના ખતર આપવા ખન્ને બહેનોનું કિલ્લામાં તેની માતૃમૃતિ
પાસે જવું.

૪ જોધપુરના દરવાજા બાહાદુર રાણીએ બંધ કરાવ્યા છે, અને રાજા પોતાને કિલ્લાની અંદર લેવાને રાણીને સમજાવે છે છતાં શરવીર રાણી સમજતી નથી. હેવટ રાજા બહુજ કામર થામ છે. સારે તેને કિલ્લાની અંદર લઇ રાણી પોતે કેટલાક દેશહિતેયુ સરદારો સાથે લડતાં મારી જાય છે.

૫ ઔરંગજેબ બાદશાહ, જશવતસિંહ જીવતો નાંચી ગયો તેને માટે પસ્તાવો કરે છે. પાછળથી રાણીનું શ્રમ બાદશાહ રુખર વજર આવે છે. બાદશાહ રાજપુતાણીની ખુબસુરતી અને બહાદુરી જોઇ જશવતસિંહની કુંવરીને પરણવાની ઇચ્છા કરે છે અને રાણીને અગ્નિ સંસ્કારનો હુકમ કરે છે, જશવતસિંહ તેની મોટી કુંવરી કેસરબાને બાદશાહ સાથે પરણાવે છે તેથી બાદશાહ ખુશી થઈ જોધપુરથી દિલ્હી જાય છે.

૬ જશવતસિંહે એક દીકરી પરજાતિને આપી એવી એની નવ-જામ્ જોવાથી તેની બીજી દીકરી વીરબાળા સાથે હુંટારાના સરદાર અજેપાલને તેને વરવાનું મન થાય છે, એક સુરકાસ બીખ માગવા આવે છે તેને છેતરી કાંઈ બાતમી લેવા તથા ચોરી કરવા અજેપાલ તેની પાછળ જાય છે.

૭ કેસરબાને તેના પિતાનો પત્ર આવવાથી, બાદશાહ પાસે રજા માગી જોધપુર જવા નીકળે છે.

૮ અધિજાઓના ધરમાં અજેપાલ ચોરી કરવા પેઢેલો પજ પાછળથી પ્રપંચ કરી કોટવાળના હાથમાંથી છુટી જાય છે.

કે કસરખા તથા તેની દાદી મળે છે. પાછળથી જશવતસિંહ કસરખાને મળે છે. વીરખાળા મળવા ન આવવાથી કસરખા પોતેજ તેને મળવા જાય છે.

- ૧૦ વીરખાળા દશેરાનો તહેવાર હોવાથી સત્ત્વ પૂજા કરે છે ત્ત્વ કસરખા આવે છે. કાત્રીની સ્ત્રીઓએ સત્ત્વ પૂજા શા માટે કરવી જોઈએ (૧) વગેરે બાબતમાં બન્ને બહેનોને મોટી તકરાવ થવાથી કસરખા રીસાઈ ગુસ્સે થઈ પરભારી દિલ્હી ચાલી જાય છે.

અંક ૨ જો.

- ૧ ગુસ્સે ભરાએલી કસરખા, ઝોરંગજેન. બાદશાહને વીરખાળા સાથે લગ્ન કરવા સમજાવે છે; બાદશાહ જશવતસિંહ ઉપર એક હુકમ લખી વીરખાળાની માંગણી કરે છે.
- ૨ લુટાપટ્ટો આંધળો તેના મિત્ર લુટીયાની મદદ લઈ અળેપાલનાં ઘરમાંથી પોતાનો માત્ર પાછો મેળવે છે. (પ્રારબ્ધ અને પુરુષાર્થની અજમાયશ.)
- ૩ જશવતસિંહ ઝોરંગજેનનો પત્ર આવવાથી તેનાં પિતૃસહ કાકા રામસિંહજી વગેરેની સલાહ લે છે. રામસિંહજી ના પાડે છે; છતાં વીરખાળાનું માણું કબુલ રાખે છે; બાદશાહને વસંતપંચમી પર લગ્ન માટે ખેલાવે છે.
- ૪ વીરખાળા બાદશાહને પરણવા ના પાડે છે તેથી જશવતસિંહ તેને સમજાવે છે છતાં તે સમજતી નથી. લાચાર સ્થિતિમાં આવેલી વીરખાળા, તેની સખી વીરકળા સાથે મળી હિંદુસ્તાન

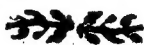
રાણા રાજસિંહપર વિનિતિપત્ર લખી સરણ માગે છે અને તે પત્ર વીરકળા સાથે મોકલાવે છે. વીરબાળાની સખી વીરકળા હિંદુપુર પોતાને સાચરે જાય છે તેથી બન્ને સખીઓ બેટી બૂદી પડે છે.

૫ હિંદુપુરના રાણા રાજસિંહની કચેરીમાં વીરકળાનો પતિ ચંદાવત વીરબાળાનો પત્ર લઈ આવે છે. રાણો સરદારો સાથે મસબત કરી વીરબાળાની માગણી કબુલ કરે છે પત્રનો જવાબ લખી પંજુ જોશી સાથે મોકલાવે છે ને પોતે જોધપુર જવા ચંદાવત વજરે સરદારો સાથે નીકળે છે.

૬ ચંદાવત સરદારનાં લગ્ન વીરકળા સાથે આજેજ થયાં છે અને ચંદાવતને રાણાજી સાથે વીરબાળાનું રક્ષણ કરવા નિમિત્તે યુદ્ધનો પ્રસંગ આવ્યો. તેથી ચંદાવત મોદાસકત થઈ વીરકળાને શીયલ રક્ષણની વારંવાર બલામણુ આપી જાય છે; પાછળથી પાછો “બરાબર રહેજો” એમ કહેવરાવવાથી વીરકળા ગુસ્સે થઈ પોતાનું માથું કાપી દાસી સાથે મોકલાવી ચંદાવતને નિડરપણે યુદ્ધે જવા હિતેજન આપે છે.

૭ જોધપુરમાં બાદશાહ (બરાત) “જન” લઈ આવેલ છે ત્યાં ફક્ત રાણા પાસે પુરંધરી, પંજુ જોશીને પૈસાની લાલચથી ખુદવી રાણાએ આપેલો વીરબાળાનો પત્ર લાવે છે, તે હિંદુપુરથી ફક્ત રાણા પ્રપંચ કરી વીરબાળા તરીકે રાણાને ચીઠ્ઠી લખી રાજા હીમા હનુમાને મળવા મોકલાવે છે અને રાણાને કસાવવા જોડેને જાય છે.

- ૬ કેસરબાએ વીરબાળાના નામથી લખેલી રાણાપરની ચીઠ્ઠી પાંજરા
જોઈ પાસેથી જંગલમાં અજોપાળના મકાન પાસે પડી જાય
છે, તે ચીઠ્ઠી અજોપાળના હાથમાં આવવાથી પોતે રાણા બની
વીરબાળાને ઉપાડી જવાને હનુમાનની જગ્યાએ જાય છે.
- ૭ હનુમાનની જગ્યામાં કેસરબા “વીરબાળા” બની રાણાને દંડ
કરી કેદ કરવાને બેઠેલી છે, ત્યાં અજોપાળ રાણા બની કેસર-
બાને ઉઠાવી જાય છે.
- ૧૦ બાદશાહ સાથે વીરબાળાએ લડન નહિ કરવા હઠ લીધી છે, એવી
ખબર મળવાથી બાદશાહ ગુસ્સે થઈ વીરબાળા ને એક ગુલામ
સાથે પરણાવવાનો હુકમ જાહેર કરે છે.
- ૧૧ વીરબાળા ને રાણા રાજસિંહની મુલાકાત, વીરબાળાનો અત્યાનંદ.
- ૧૨ ઔરંગજેબની છાવણીમાં સાદીની મીઠાસ, નાચ તમાચામાં
સર્વેનું મશ્વરું થવું, ત્યાંથી રાણાએ, વીરબાળા અને ચંદાવત
સાથે જાહેર રીતે હિંમતથી પસાર થવું; રંગમાં ભંગ, લડાઈ,
ચંદાવતનું લડતાં પડવું, રાણાના બીજા સારા પટાવતે ઔરંગ
જેબને પકડીને વેર લેવું.

ટીપ્પણી.

અંક ૩ બો.

- ૧ વીરબાળાનું રાણાએ હરણ કરવાથી ઔરંગજેબનું ગુસ્સે થવું,
હૈદરપુરને જમીન દોસ્ત કરવા તથા જસવંતસિંહને મશ્વરું

હુકમ કરવો, એટલામાં કનીઝકેઆવીને કેસરઆનું પશુ હરજી થવાના સમાચાર કહેવા. બાદશાહનું કેસરની તથા રાણાની શોધમાં લશ્કર લઈ પાછળ જવું. આ સર્વ બનાવમાં પુરંધરીની ખટપટ માલુમ પડવાથી તેને ગુલામ મશુરને સોંપવી.

૨ રાણો તથા વીરબાળા મેવાડની હદમાં છે ત્યાં કાંઈ ઓ (કેસરઆ) નો દુઃખી પોકાર સાંભળતાં, રાણો તેની મદદે જાય છે અને પાછળથી ચોગી વેશે નીકળી પડેલા પોતાના પિતા જશ્વરંતસિંહ ને વીરબાળા મળે છે અને તેઓ બન્ને રાણા પાસે જાય છે.

૩ પુરંધરીને ગુલામને સોંપી છે ત્યાં તેનો ધણી તેને મળે છે, બન્ને જણા યુક્તિ કરી ગુલામના પંજમાંથી છુટી જાય છે.

૪ અજેપાળ કેસરઆ ઉપર જીવનમ ગુજરવા તૈયાર હતો, ત્યાં રાણો આવી કેસરઆને છોડાવે છે. કેસરઆ ને વીરબાળાની બેટ-કેસરઆનો પસ્તાવો. જશ્વરંતસિંહે આપેલા કેસરઆને ફિટકાર, રાણાની નેકી-અજેપાળને અલખ વચન-બાદશાહનું આવવું, કેસરઆને રાણાએ બચાવી તેથી રાણા તથા બાદશાહ વચ્ચે થએલી છેવટની સલાહ, દેશભતિની મામણી અને નાટ્ય પ્રયોગની સમાપ્તિ.

મુખ્ય પાત્રો.

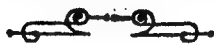
જશવંતસિંહ.....	જેઘપુરનો રાજા (વીરબાળાને કેસરખાને પિતા.)
ઐયારંગજેય.....	દિલ્હીનો મોઝલ બાદશાહ.
રાજસિંહ.....	હદેપુરનો રાણો.
રામસિંહજી.....	જશવંતસિંહનો કાકો.
ચંદાવત.....	રાણા રાજસિંહનો મુખ્ય પટાવત.
અંજેખાળ.....	એક તરકર, બીલ સરદાર.
પંજી.....	જસવંતસિંહનો રાજજેશી.
જેમલખારોટ.....	રાણા રાજસિંહનો દરોહી.
મથુર.....	બાદશાહનો માનીતો શુભામ.
મહાદેવી.....	જશવંતસિંહની રાણી, વીરબાળાની મા
દાદો.....	જશવંતસિંહનાં માતૃશ્રી.
વીરબાળા.....	જશવંતસિંહની પુત્રી.
કેસરખા.....	જશવંતસિંહની પુત્રીને ઐયારંગજેયની બેઝમ.
વીરકળા.....	વીરબાળાની સખી ને ચંદાવતની સ્ત્રી.
પુરંધરી.....	એક બીલડી, વીરબાળાની હલકી દાસી.
કનીઝક.....	કેસરખાની દાસી,

એ સિવાય લશ્કર, વજીર, પ્રધાન, બીલના સોબતી, સુરદાસ કંચનીયો વગેરે, વગેરે.

॥ ॐ श्रीगणेशायनमः ॥

वीरબાળા નાટકનાં ગાયનો.

મંગલા ચરણુ.

સ્વર્ણપાત્રો—

પ્રણુમીએ પ્રેમે તમને હે વિશ્વંભરા,
પ્રણતપાળ ઓ દયાળ વું છો દુખહરા.
આર્ય માતનાં અપાર કષ્ટ વું હરે,
દેશ ભક્તિ સેવા શુદ્ધ અંકુરો ભરે;
'ન્યાય નીતિ સત્ય પ્રીતિ સ્થાપે આ ધરા.—પ્રણુમીએ.
આર્ય માત દીન જોષ, દિલ દાઝવું,
દેશમાં વિદેશી જોર, એહ સામવું;
ભર્તમાં અનર્થ અન્ય ધર્મે આદર્શ—પ્રણુમીએ.
ક્ષત્રિયોમાં વીરનારી નર જે નીપજ્યા,
જે કવિ કથા ને ઇતિહાસમાં જતા;
અંચરે છે દેશહિતે ક્ષત્રિય વીર ખરા.—પ્રણુમીએ.

આ આપં ભૂમિમાં રહ્યા અતિયવનો ગાજતા,
આમં પુત્રોને પ્રપંચથી ફસાવતા;
સ્વદેશની સેવામાં સહાય થા તું બૂધરા.—મધુભીએ.

કેસરબા—

૨

તમ સાથ જો કહો તો હું રહું, સુભટ પિતા તમ સાથ (૨)
યુદ્ધ જોવાની મને હોસ ધણી છે, એ ઇચ્છા પાર પાડવા ચહું—તમ.
અંગરક્ષક તથા કામ બળવીશ દુશ્મનોની હરકતોને હું હરું—તમ.
શત્રુઓની વચમાં આપે વિચરતા, કહો તો મદદમાં હું રહું—તમ.
જરાવતસિંહ—

૩

લછ સેન ચહું જહેન કરું ધવન ચાચૂર.
કરો નાંદિયિંતા તો, દીપાવું કુલ્લગતાવુ શર,
પણ શીઠર ઉર ક્યારે મળશું એ રહે જરૂર—લછ.

વીરબાળા—

૪.

ચિંતા મૂકી બાપુ, ચડો સંઘામમારે, (૨)
વેગેજહેલાજાને આવો, વિજયતાત કીર્તિ ઝગાવો,
ક્યાશ બાપુ નહિં તાપો, એ કામમારે—ચિંતા.
દુશ્મન દળને જામ સંહારો, છાતીમાં ધા એને મારો,
પૂર્વજ બાપુ તારો, પુરી હામમારે ચિંતા.
ચલાવજો સમશેરતમારી, સાસરીયામાં સવાઇ મારી,
પરણું ત્યારે સૌ પીછાને, નામમારે—ચિંતા.

મહાદેવી—

૫

શત્રુઓથી રવામી, સામે પગલે લડજો,
સામે પગલે લડજો, પીઠ પાછી નવ ધરજો—શત્રુ.

દુસ્મન નર ધા પશુ જોઇ, સૌ વખાણે જ્યારે,
પરાક્રમ એવું પ્યારા, નિડર થઇ ખતાવજો-શત્રુ.
મુઠ્ઠ વિષે મનજ અમર્મા, દેશ નવ રાખશે,
સૈન્યે ખડમવાપરી પ્યારા, શત્રુને સંહારજો-શત્રુ.

સરકરીઓ—

૬

શર ખતાવો અરિ સતાવો, ખડમ રણમાં અજમાવો,
કાપો જઇને આપો મૃત્યુ, કરે જાવ્યાનો પરતાવો.
હાર હાર એ અનલ, કરવા જાઓ અમંજલ,
બચે નહિ એકે વ્યંડળ, તો સાચું ક્ષત્રિય દંગલ.
મારવાડીની લાજ, એ લેવા જાઓ આજ,
કરી તારાજ, કાઢો દાઝ, નહિ તો જશે રાજ.
ચાઓ હુશિયાર શત્રુને નમાવો, જાઓ એ,
શિયાળ ધુળજ ફકાવો, ચલાવી તલવાર;
માર્ચારખડાવો, કરવા રણસત્કાર તમે જાઓ, જાઓ, જાઓ.

વીરકળા—

૭

સુણ, બહેની પ્યારી, જે જે થઇ સતી નારી,
પતિને પ્રભુ જાણુતી, તું જોને વિચારી-સુણ.
સીતા કુંતી સુલોચના, અનેક સતી વિખ્યાત,
વર્તા સર્વે તેમજ ભર્તા, વિના અવર નહિ વાત;
નળને પ્રભુ જાણ્યા દયમંતી, એકજ પતિ અનન્ય,
પતિ સ્મરણુતે કદી ન ચૂકી, સંકટમાં શુદ્ધ મન-સુણ.
જુઓ દ્રૌપદી પાંડવ જનની, સતી જે નિર્મળ નાર,
હુઓ દુર્યોધનથી પામી, તવ કૃષ્ણે કીધી બહાર;

માટે એ સતીઓની રીતિ, રાખીને જગમાંય,
શિયળ તણું કરવું રક્ષણ ને, કંથ તણી સેવાય-સુણું

ચીરખાળા—

૮

તેં શીખ જે કરી, તે જડું દિલે ધરી,
પણ એ સતીઓ બહેની કાંઈક કાચી તો ખરી.
કેમ દ્રૌપદીએ સંહાર્યા, નહિ કૌરવને આપ,
જેથી તેના પતિએ વેઠ્યાં વિદેશ વનના તાપ;
ધંદ્રજીતની સુલોચના, મહા સતી અતિ હુંશિયાર,
શત્રુ હાથ કેમ પતિ શિર પહોંચ્યું, પરબેમી રહી નાર-તેં શીખ જે.
જુઓ આપણી બહેની શરી, સોનરાણીનાં કામ,
જમ દિલ્હી ઉમાર્યો પતિને, સતી તો એનું નામ;
વણ દિંમત હું સતી વહું નહિ, અખગા મિથ્યા નામ,
ટેક જાયને પતિ રખડે તો, સતી તણું થું કામ-તેં શીખ જે.

મહાદેવી—

૯

દેશ હિતને માટે દોડો, કેરો સમરપણ તન મન ધન,
નહિ તો મારૂં ભૂમિનો, તમ બેઠા થાસે કંથ યવન.
વિજય વાવટો જમ દરકાવો, રણક્ષેત્રે દેખાડો રંમ,
રોહડ કીર્તિ અવિચળ રાખો, દુશ્મન હળમાં પાડી લંગ.
રાજપુતો—રક્ત રેડથું રણ ભૂમિમાં, મારૂં માતા થાય પ્રસન્ન;
રોહડ પુત્રો હયાત બેઠા, કેમ હાથ એ જાય યવન.
મહાદેવી—સ્વતંત્ર ભૂમિ મારવાડની, સિંહ જેવા છે જેનાં બાળ,
પરાધીન નહિ થશે કદીજે, બહેને આવે સામે કાળ.

રાજપુતો—સ્વદેશ માટે શિશ સૌપત્રું, વીર પુરુષનો એક ધરમ,
 પિઠ્ઠાર છે દેશ હિતને કરતા, એથી બીજી કશી શરમ.
 મહાદેવી—સજી શસ્ત્ર એ દુષ્ટ યવનને, જમ દેખાડો મમતું દાર,
 મારવાડની મહાદેવીનો, બોલો પ્રીતે જ્યજ્યકાર.

અજોપાળ—

૧૦

ઠીક આવ્યો છે તાલ, મનવા જોધપુર તું ચાલ,
 નાત આખીમાં નામજ કાઢું, ખરો ત્યારે અજોપાલ.
 છુંટ કરીને આવ્યો શાહ ત્યાં, લાવ્યો અનગળ માલ,
 ચોરમાં મોર જમ પડું છું, જડે ન જેની બાળ.—મનવા.
 મારવો તો મીરને મારવો, કરવો ધા ન બકાલ,
 તીજેરી જમ કાઢું રાજની, જ્ય જનમનું સાલ.—મનવા.

કેશર—

૧૧

શી છે ખુબી મુગલ મહીપ, મગતાં મન લોભાવે,
 ભાવે પ્રેમ બતાવે.
 શાહ છે શાજુ રૂપની ખાજુ, ચતુર મન ચળાવે,
 મોહન મારા રહે ન ન્યારા, ગમતી મોજ મણાવે—શી છે.
 સહુમાં શાણી, ગણી પટરાણી પ્રીતમ પ્રેમ બતાવે,
 રંગમાં રસીયા, મનમાં વસીઆ, રસિકઓ પ્રિય આવે.—શી છે.

કેશરબા—

૧૨

દીજીયે મુજકું રજ, વાલીદેકે ધર જઈ હજુર.
 જ્યસે આપ શાહી કર, બહોત રોજ ગયે ગુજર,
 આજ આપ ખુશ ખબર, મીલે કટ આઈ જર.

બાદ મહીનેકે મેં આઈ, મનકો તસક્કી દિલાઈ,
દીદ ઉન સમોઝા પાઈ, દિલપેં ગમકા સાયા પુર.

ઐશંગળેખ—

૧૩

પ્યારી તેરે ખીના દિલકોં ન રહેગા ચેન,
બયાદ હોગી હરદમજની, દિલકોં.
દિલ તડપેગા મીસાને ખીસમીલ,
જલેગા ખુન દિન રેન.—પ્યારી.
બારો બગીચે મેહેલ હો સુને,
આંસ બહેગે નેન —પ્યારી.
ન ભાવગા કુચ્છ ખાના વ પીના,
ખ્વારી હોગી ખુની નેન.—પ્યારી.

ચુરહાસો—

૧૪ .

જુનું તો ચયું રે દેવળ જુનું તો ચયું,
મારો હંસલો નાનો ને દેવળ જુનું તો ચયું.
ખારે કાપારે હંસા ડોલવાને ભાગી,
પડી ગયા દાંત માંચલી રેખું તો રહ્યું—મારો.
તારે ને મારે હંસા પ્રીત બંધાણી,
હડી ગયો હંસ પિંજર પડી તો રહ્યું.—મારો.

ચુરહાસો—

૧૫

કેમ આ કળાય, રાજ ધમદુતોની માયા,
લાંચીયા લખાડ માયે, માય છત્ર ડાયા.—કેમ.
શી હરિની ખ્હીકે છોડી, ઘોભમાં તથાયા,

આધિજાનો ન્યાય કરે, આધિળી ના જાયા—કેમ-
 દુષ્ટના પ્રપંચ વડે, ફંદર્મા ફસાયા,
 માલ ખોયો માર ખાધો, ચર ચરેછે કાયા.—કેમ-
 જેની જ્ઞાર તેની ધાડ, ધૂતારા ધરાયા,
 ચોર દડે શાહુકાર, ખોયું જે કમાયા—કેમ-
 બદનવું તું ખીલું હામ, બૂલમાં ભમાયા,
 સાચા ઠ્યાં આમ ખોટા, લાલચે લૂંટાયા.—કેમ-

વીરખાળા—

૧૬

ભાવથી કરીએ શસ્ત્ર પૂજા, આજે દશેરાનો છે તહેવાર,
 શાકતરપે તમે શસ્ત્ર શોભો છો, સેવે રાજ દરબાર-
 યુરવીર જનનાં આબૂષણ છો, તમે સદા તલવાર,
 મેવન આપતું કરે સદા જે, સૌનો તે સરદાર-
 વિનવું ક્ષત્રીની ખાળ, શિયળ રક્ષણે લેશો સંભાળ,
 શત્રુથી છો તારનાર, તમે તો હે હથિયાર—ભાવ-
 છોડે જે તમને ભૂખાળ, તે યુધાવે નિજ ધરબાર,
 એવો છે ચમત્કાર, દેવી નમું હું વારંવાર—ભાવજ

વીરખાળા—

૧૭

જીઓ ખડેની શસ્ત્ર સર્વ ગર્વ ઉતારે આ-
 બરછી ફરસી તરસી દુશ્મનોની વેગવંત,
 ચક્રગદા સાંગ હસ્ત ધારે ધીર રણમાં—જીઓ ખડેની-
 જીઓ દમકતી, તેજ અમકતી, વીજ ચમકતી,
 મણિજડેલી, બબ્બ ધડેલી, તિલકા ધેલી, દળ
 સંહારે, શત્રુ મારે, શર પ્રસારે, સામી ચાલે,

પ્રચંડ લાગે, વેરજ વાળે, ધર્મ રાખવે તેજ દાખવે
 શિવજ સાચવે મુશ્કેલીમાં, સમશેર પાસે ન્યાં—જુઓ બહેની
 ધણી સતી, કરી છતી, શક્તિ ધારી, રણે
 ચારી, દે વિહારી, દુશ્મન બારી, નવ ડરી,
 વિજય કરી; લાવે ખરી, રંગ ભરી, ઘેર આ—જુઓ બહેની

વીરબાળા—

૧૮

નથી જોતી અવર કરમહે શરે, શિવભક્ત થશે પતિપ્યારે,
 કરે ખીજો નજર સિર થાએ ચૂરે, ક્ષત્રી લોહીતવ શુદ્ધધારે;
 યવન શરણ મરણ ગણશે, વરશે ધરશે નૃપ હસ્ત અવનીમાં મારે.

—નથી જોતી

ખાંધે કાંડે કંકણ નર હશે પૂરો, મ્યેચ્છ દાસ કરેશું ખીયારો,
 બળમાં, કળમાં, નરમાં, શૂરમાં, રણમાં પશુમાં;
 પરિપૂર્ણ હશે જે રૂપાળો—નથી જોતી

કેસરબા—

૧૯

હા હા તારી બહેન વટલી છું, બેગમ હું બાદશાહની ખરી.
 જાઉં નાહ ડરી, તારાથી જરી, લાન વિસરી, કે મતિ ફરી,
 ઉર યાદ રાખજે, તુ તારાં આ વચન, વાદ વદી મારી
 સાથે તું કલહથી.

શું ફિટકાર, દિયે મમાર, યક્ષશ ખુવાર—હા હા.

ત્રેહું ક્ષત્રી તુજ રેક, મીયાં સોપી એક, પગ ચાંપ મીયાંના
 તું દિલ્હી મોઝાર.

મુગલ નાર, કરું જે વાર, ત્યારે કરાર—હા હા.

અહીં પાણી તો હરામ, જો જે જે કરું કામ, કોપાવી છે

મુંને તો તું કાઢજે સાર, યવન દાર, માફ પેંજર તુને, હજાર.
—હા હા.

હાસીઓ—

૨૦

વચન કહુ વચન કહુ બોલ્યા બેગમને બાજ,
ઝાળ ઉઠશે અપાર આમાંથી બહુ ચડી તેને દાઝ.

વીરખાળા—

મારા કુળની ટેક મારા વદનમાં, મારા વદનમાં તેવું શર
મુંજ તનમાં, તેમજ હડું નહિ પાછી હું રણમાં—મારા કુળની.

હાસીઓ—

બાદશાહ તણા બેગમ પ્યારનિ, ગમે તેમ ન બોલાય,
આમાં વિરોધ વધી ધણો જાશે, એવું અમને દેખાય;

વીરખાળા—

હાડા કુળની હું છું દોહિત્રી, તે તો ક્યાંક સંકા,
નવ ખાય, એમ મનમાં, બતાવું યવનમાં—મારા કુળની.

હાસીઓ—

માન મોટા મોટા રાજવંશી એનું, રાખે છે રાત દિવસ,
તેને તમે તરછાંડી રે નાખ્યા, શાને લીધો અપજશ.

વીરખાળા—

કીર ન હોયે ક્ષત્રીની કુમારી, જાહેર ક્ષત્રિનો
ધર્મ જણાવું જોબનમાં, નથી એ બેગમમાં—મારા કુળની.

કેસર—

૨૧

કર્યું મારું અપમાન લઈં વેર—કર્યું મારું,
હોંસથી મળવા મધ ખેન જણી લાં તો મધ ખદનામ—લઈં.

ભરતખંડના સાહની બેગમ સાચી જ્યારે ત્રોડુ ગુમાન—૩૬.
 બેહાલ કરી એને પકડી મંગાવું બતાવું મુજ સન્માન—૩૭.
 મુગલ તખ્તની લોડી બનાવું વટલાવું એટી જાત—૩૮.

કેસરખા—

૨૨

જલતીહય ખાવિંદ મેરે, દિલમેં ચેહી ચીરામ,
 મેં તુમહારી બેગમ ઉધર, જાકે હુષ નાપાક.
 મુગલ ધરમેં જા રહી, મુજે હયક દીયા હઝર,
 મેરી બહન ખીરખાજાને, બહોત દીયા ફિટકાર—જલતી હે.
 મેને કસમ ખાયા ઉધર, તુજે દિલ્લી ખુલાઈ,
 સચ્ચી બેગમ બાદશાહકી, મહેચ્છ પાની પાઉં જલતી હે.
 અર્જ મેરી ચેહ હય ખાવિંદ, ઉસ્કુંય હી ખુલાઓ,
 આપ ઉસ્કી સાય નીકા, પઠકે વહા ખીઠાઓ—જલતી હે.

ઐયારંગજેખ—

૨૩

મેહબુબ તું દિલગીર ન હો, અપમાન કિના લઉં જાકે.
 બેગમ બનાની બહન તેરી વો ખાત નહિ મુસ્કેત્ર શંહકે—મેહેબુબ
 મગરૂરીકા અંજામ ઉસ્કું, નજર તેરી બતાઈ લાકે—મેહેબુબ

કેસરખા—

૨૪

નહિ જાનેવો દિલદાર, તાખે સખ ખલક.

ઐયારંગજેખ—

તેરે ચેહેરેપર કુરખાન મેરા સખ મૂલક.

કેસરખા—

હિંદુસ્તાન સારા સર કીયા, શીરન રહા કુચ્છ ફરકે,
 રાજપૂત પાયમાલ કરકે, તેજ કીયે સખ તરકે.

ઘોરંગજેળ—

મહોખત તેરીમેં મજગુલ હું, નહિ પુજસેં કુચ્છ ખટક,
તેરે ખાતર કરું ફના સખ, દિલમેરે વેા ખટક.

કેસરખા—

સર ઉઠાકે ખડે સામેજે, કતલ કીયા સખ કટક,

કેસરખા—

પાયમાલ પાયદસ્ત કરકે, પકડી મારે પટક.

ઘોરંગજેળ—

સુકન તેરા કરું સચ્ચા મેં દિલ લગીહે ચટક,
ખહન તેરીકું લાકે જલદી, પડાઉં મેરા સખક.

વીરખાળા—

૨૫

કદી શરીરના કટકા થાય, વિના ક્ષત્રિય હું નહિં વરૂં રે,
કદી અમિર્મા દેહ જળી જાય-વિના ક્ષત્રિય હું
કદી ઉગે જો પશ્ચિમ સૂર, કદી ચાલે અવળાં નદી પૂર;
કદી વિદ્વાન કરે નીચ કામ, કદી કાયર જો જીતે સંગ્રામ,
સાચી તો તો મહાદેવી દુહિતાય-વિના ક્ષત્રિય હું
કદી સમુદ્ર મૂકે મર્યાદ, કદી ધર્મ રાજ નવ દીએ દાદ,
પાર પાડુ મારા મનની ગુરાદ. સારે સાચો થાય કેસર સંવાદ;
દિલ્લીપતિ ધોએ મોઢે પાછો જાય-વિના ક્ષત્રિય હું.

વીરખાળા—

૨૬

નહિ જોશે મુખ એમ મારૂં રે, સિંહણુ બાળ વાળ મજે ન જીવતાં
નહિ જોશે.

વારે વારે ફીએ તોય અસર મુજપર કદી નથી થનાર.

ધર્મ કર્મ કેમ છોકું મુજ માતૃ, હિર લગવું ન પ્રાણ જતાં.
 નહિ જોશે.
 પરજાતિ કેમ વડં એ છે પ્રતિજ્ઞા, ક્ષત્રિય વિના નવ જઈ બીજે
 કદી જીવ બહે જાય અગ્નિમાં તપાવતા—
 નહિ જોશે.

વીરબાળા—

૨૭

ખરીદા છે સૌને, મુગલ મહીપાળે રજપુતો,
 દીર્ઘ મૂલ્યો સૌનાં, કરશિર ધર્મા છે સરવઢા;
 તમેને હે રાણા ! ખરીદ કરવાને મથી મર્યા,
 તથાપિ તે હાર્યો, મૂલ્ય દધ હજી તે નથી શક્યો.
 આ પત્ર વાંચજો પ્યારા, તમે ખખરજ લેજો મારા.
 લખીતંગ વિમળા દાસી, છું તવ દશનની પ્યાસી,
 છું રાઠોડ પુત્રી પ્યારા, તમે ખખરજ લેજો મારા.
 મુગલોથી કાગળ આવ્યો, મુજ પિતાને એણે ડરાવ્યો,
 તેથી કરે વિચાર નકારા, તમે ખખરજ લેજો મારા.
 એણે વસંત પંચમી ધારી, છે લગ્ન તણી તૈયારી,
 તે દિન પહોંચજો પ્યારા, તમે ખખરજ લેજો મારા.
 જેમ શકિમણીએ પશુ લીધું, તેમ મેં પશુ વ્યહીયા કીધું,
 હે કાન્ત કૃષ્ણ છો મારા, તમે ખખરજ લેજો મારા.
 નિર્વાર પૃથ્વીને દેખું, કાઈ માછ પુત નવ પેખુ,
 એક રાણા નર છો ન્યારા, તમે ખખરજ લેજો મારા.
 અરે ! પરધર્મીને વરવું, તે થકી બહેતર છે મરવું,
 યથા ક્ષત્રિય સવે બીચારા ! તમે ખખરજ લેજો મારા.
 નથી અવર કિપાવજ મારો, ક્ષત્રીનું બિરદ વિચારો,
 છું દીન તમારી દારા, તમે ખખરજ લેજો મારા.

વીરકળા—

૨૮

સખી પ્યારી—સહચરી તું મારી, કેમ વિસરું સજની,
સ્વાં સંગાથે બાળપણમાં, કેમ બૂલું વાતો મોજની;—સખી.

વીરબાળા—

પણ પ્રિયતમના પ્રેમ પાશમાં, પડ્યા પછી વિસરે સજની,

વીરકળા —

સુખ દુઃખનો સાથી જેમ પ્રિયતમ, તેમ તુને બાણું સજની—સખી.
સખીને સ્વામી બાણું સરખાં; મન વિસામાનું એ સ્થાન;

વીરબાળા—

કમનસીબે મુને ન એકે. તું ગયા પછી થશે નિદાન —સખી.

દરબારીઓ—

૨૯

પ્રતાપી બૂપ રાજસિંહ, રાણા કુળ શોભતા,
વિજયી નિશ્ચિન, ઉદેપુર, નૃપ છો છતા.
શિશોદીયાનું નામ સુશી, શત્રુ શિશ નામતા,
ચિતોડ તખ્ત સૂર્યરૂપ, ભર્તૃખંડે બાળતા.
મુગલ મથી મથી મર્યા, શિશોદી સિંહ બાંધવા,
સંબંધી નિજ બ્રહ્મ ક્ષત્રી સાથ હાર સાંધવા.
અટંકી ટેક સૂર્યવંશી, નવ નમ્યા મ્હેચ્છને,
અખંડ અવિછિન્ન રહી, રાણા કીર્તિ શ્વેતતે;
સાની ધપમ, ગરેસાની ધપ, —પ્રતાપી.

સુખી રહો, વિજયી થાઓ, નિશ્ચિન, પનીનીનીનીની
સા. રે, સા, ની, ની ધ, પ, મ, ગ, રે, સા, ની, ધપ, મ, ગ, રે—
—પ્રતાપી.

સા. મ, પ, ની, સા. સા, મ, રે મ, ગ, રે રેરેરે—પ્રતાપી.

અંદાવત—

૩૦

જ્યાં લગી શિશ કિશોદીઆનાં રહ્યાં; રણ વિશે ઝુઝવા વળગી તનને.
ત્યાં લગી નાર એ પુત્રી રાઠોડની; નહિ વરે કોઇ કાળે યવનને.
પંચમી મોર રાણાજી પહોંચો જઇ, વાત થું વીર દિલમાં વિચારો,
કોતો જઇ એ કલો લાવી હાજર કરું, શર અજમાવવા આપ વારો.
નામનાં નીર રાખી રણે ઝુઝવું, વીર નર પાપ કેમ પાછો દેશે,
શરણાગતને શરણુ જે નહિ આપથું, ક્ષત્રીનો પિંડ પિત્રી ન લેશે.

વીરકળા—

૩૧

આનંદ ધરી અંતરમાં, પ્યારા હણો અરિ પળમાં,
દુસ્મન વિદારો દળમાં, શરા જઇ રણુ સ્મળમાં.
આ ચતુરાના અંદાવત, પ્રિય રાણાજીના પટાવત,
શરતા ધરી નિજ શરમાં, કાપો કઠિણ રિપુ કળમાં-આનંદ.
દેશે વિજય મહા દેવી, આશિષ અર્પું એવી,
હરી ના રહો હવે ધરમાં, પ્યારા હણો અરિ પળમાં-આનંદ.

અંદાવત—

૩૨

રહી તું વસી હરે તું વસી,
મનમોહના તું તો રહી વસી.

વીરકળા—

નાથ ના ધરો મોહ ના ધરો,
હસી સંચરો પ્રિય રણુમાં ધસી.

અંદાવત—

હજી કંઠજી દોરા છુટ્યા ન કરથી, આળ્યો પ્રસન્ન ત્યાં આ પ્રિય કલો,

વીરકળા —

એમાં કસોટી તમારી રહી છે, ક્ષત્રી ન જાય કહી ખસી.—હસી.

ચંદાવત —

માને નહિ મન તું છે નવોઢા, ધારું હવું થું ને થુંજ થયું!

વીરકળા—

મેળવશે પ્રભુ જય જશ આપી, જાઓ અસિ કમરે કસી.—હસી.

ચંદાવત—

જળવળે કુળ ધર્મ તમારો, આવે સમે ખીજું થું હું કહું,

વીરકળા—

એવું થું બોલો રાખો પ્રતીતિ, દાસી જવાની નથી ફસી.—હસી.

વીરકળા—

૩૩

રહે છે જ્ઞાને વસવસો મનમાં, નિત્ય ચિત્ત પ્રીત પ્રિયતમમાં
દોષશો નયણે નિહાળ્યો અમમાં—જ્ઞાને.

મારી રીતિ હું જાણું છું—ધ્યારે મારે થું રે આવી,
શંકા લાવી કહું મરમમાં—જ્ઞાને.

કેસરબા—

૩૪

આરે કટાક્ષ ક્યાં પાછી ફરી છે, પાછી ફરી છે ક્યાં જાદુ
ભરી છે; સહી શકે નહોં તાપ સુરેન્દ્ર—પાછી.

ભર્તૃખંડના ભારે બૂપતિ, લય વીણુ ભમતા નમતા ન
કરથી, મુગલતખત પાય પડ્યા આવી એકંદર, સેવા ધરી છે.—આરે.
ધરધર કંપતા નામ સુણી સુલતાન, રમકડાં જાહે

તણા બન્યા સૌ મૂઝી માન,

એવો જે બાદશાહ, સહે નહિ મુજ સર, જ્યાં દષ્ટિ કરી છે.—આરે.

બલે કદી પછી આવે સામે રાણો, આ મુખ નિરખતા
રહે ન શાણો,
પાણી પાણી વચને કરી હૃદિ નિર્બંજ આ છુપી છરી છે.—આરે,

અન્નેપાલ—

૩૫

વીરબાળા પરણ્યું અરે હા વીરબાળા પરણ્યું,
હારે કર્મ આડેથી હિડી ગયું તરણ્યું.
દેવળે પહોંચ્યું બની કની પળમાં, એલા આવી તરહંમાં,
વીરબાળા આવી, વોય ઘોડા છે હાથ આવી.

તરહંગો—આ તે વીવા કે ધર ધરણ્યું—વીરબાળા.

અન્નેપાલ—છળ બળ કળથી, અપવું રાણામાં, મુંહું વાળવી,

તરહંગો—અન્નેપાલ પટીયા પાડતાં,

અન્નેપાલ—રાણો બનીને, એં હેં હેં હેં.

તરહંગો—પછી તો હેં હેં હેં, આ તો અન્નેપાલ બંકો,

અન્નેપાલ—જેનો વામશે દુનીયામાંડંકો, મોટારાગ્નનો હું નવગણ્યું—વીરબાળા

સખીઓ—

૩૬

સરવે સખીઓને શિખ હૃદિ રે, સતીનો સાચો શું શૃંગાર,
મુખ દુઃખમાં પણ નવ વિસરો. સહગુણના બલકાર.
સાડી શિયળની, રૂડી અંગપર ધાર, ચોળી શરમની પરિધાન પ્યાર,
પતિવ્રતા છાપ અંબોડો માથે, પતિ સેવા પૂજા વ્રત કંકણ હાથે;
પરધર બંધન બાંધો ઝાઝર પાથે, પિયુ પ્રસન્નતામાં ખ્યાન રાખો સદાથે.
નિરખે ન અન્ય પ્રુક્ષ, અંજન એતું, પતિ પ્રસન્ન સા ગુણ માયન તેતું;
સામુ સજરા સેવા નણુંદ સંભાળો, તો તો સંસાર સાવો લેશો સારો.

વીરબાળા—

૩૭

પ્રિય હવે ધારણા કરો આહાર, પુષ્પ કળી ખીલી રહી,
અમિત છે તમે કરું છું સેવા, પિયુ ભોજન કર્યા છે તૈયાર;
ક્ષત્રિય રીતિવત્, હવે અહીં પિયુઆ દાસી કરો અંગીકાર—પ્રિય

વીરબાળા—

૩૮

સૂરજકુળ શોભિત ઉદેપુરવાસી, કરો દાસી હું છું પ્યાસી,
પ્રેમની, સમે આવ્યા ભાવ્યા, મહીપતિ ટેકી—સૂરજ
ધન્યજનુની સિંહ આપની, નીર રાખ્યું નૃપ આવીને,
પ્રભા પ્રકાશે તેજ તાપની, ક્ષત્રિય તનુ પ્રેમ ભાવીને.
પત્ર પ્રેમથી વાંચી પધાર્યા, સદા અથ દોડાવીને,
નરવર, કરધર, શૂરવીર રાણા મળીઆ, બળીઆ,
વરીઆ, પળીઆ, દુખીઆ, દરીઆ, તરીઆ, ઠરીઆ;
કરીઆ, સુખીઆ, વસીઆ, રસીઆ.—સૂરજ

રાજસિંહ—

૩૯

મળ્યાં સુભાગ્યે સુદર રતિ જેવીરે (૨)

પ્રેમદા પ્રેમથી કરું મુજ પ્રિયા, સ્થાપું સદા હૃદય દેવીરે. મળ્યાં

વીરબાળા—

૪૦

આતકું હવે મારું એક વિચારે અડ્યું છેરે પીયુ મારા,
દળ દુશ્મનનું આવીને અહીં પડ્યું છેરે પીયુ મારા,
હું જાણું નાથજી છાનાં નીકળી જઇએરે. પીયુ મારા,
શત્રુમાં જરાએ જાહેર, નવ યજીએરે. પીયુ મારા,
કેમ આપું કુઝવા, મુજ દિલના વિસામારે. પીયુ મારા,
છો આપ એકને, અનેક એ છે સામારે. પીયુ મારા.

રાજસિંહ—

૪૧

નવડર સમશેર ફેર જઈ કરશે, દુશ્મનો હજાર હોય સામા
હજાર હોય સામા!

રાણી આવી કરો શી વાત, છુપાં જઈ લજવીએ જાત,
છાતી ઠોઠી કઠી તથુવાર, થાશું પસારજએનિશ્ચય મુજવામા,

—હજાર.

મેવાડ ગાદીપતિ જે કહેવાય, જાહેર થયા વિના નવ જાય,
ગુપ્તતમેને લઈજાઉં અંહીથી, કીશોદીઆની શી શોભા હેભામા.
બક્ષ લઈ જાએ તે શિયાળ, પથુ આ તો સિંહ ક્ષત્રિય બાળ;
થાએ તૈયાર અથ લઈ સંગે, એ જાણે પથુ ક્ષત્રી રંગજરામા.

—હજાર.

કંચનીઓ, હરખારીઓ—

૪૨

સાદી મીજલસ તેરી ખુશનુમા

ખુદા હરગીઝ તેરે મુલકમે

ધન્ય દિલ્હીશાહ પગ રેગરે રે ગમ પગ પગ જયજય

સાની ધમ ધમ જય જય ની સારે ગરે સાની ધમ

ખુશ રહો પગ રેગ રેરે—સાદી.

નાયકાઓ—

૪૩

નવસા સોહાય ગાય રે આંગે દેયાં,

ખનરા બંધાય જાય, રે મોરી સંવા.

રતનજોત સિર મુગટ તોરે, કંઠે નીલમહાર,

દુલ્હા દુલ્હનકો મીઠે, તમ દિલ હોવે કરાર;

મોતી વાલે દુલ્હે, વધાણું મેં પ્રલે, દેખત જાન બૂલે—નવસા.

ચાંદીસેં ઉજવળ બનીરે, સાદી દિલ્હીશાહ,
 ચણે સખી સખ મીલકે, દેખે જહાં નવસા;
 દેખો કનૈયા, જસવંત કે જમૈયા, લઉં મેં બલૈયાં—નવસા.

વીરબાબા—

૪૪

તમે પ્રાણુધાર છો પાસ, અમ શેનો લાગેરે.
 વહન નિહાળું વેગથી હર્ષ તણો નહીં પાર,
 ઉત્કંઠા દિલમાં હતી તે તો મળીયા હૈયાના હાર;
 મારા સુખાગ્યેરે.—તમે પ્રાણુ.
 સીતાને જેમ રઘુપતિ પ્રહ્લાદને નરસિંહ,
 એ રીતે રક્ષણ કર્યું તમે મારું રાણુ રાજસિંહ;
 આવ્યા મારી આગેરે,—તમે પ્રાણુધાર.

રાજસિંહ—

૪૫

અજેપાલ શાહજાસ છે માત તારી.
 હરી લાવીયો કેમ તું શાહ નારી;
 અરે જાણુતો શૂર સરવે ખડયા છે.
 નહિ ભૂમિમાં તુજ જેવા પડયા છે.

કેશરબા—

૪૬

મેં વગર સમજ (૨) આ ઉઠાવ્યો મોટો પ્રીસાદ,
 હું અપરાધી છું આપની કરશે રાજાજી માફ.
 હું દુરમનના (૨) ધરની ઓરત મોજુદ,
 હું શરણુ તમારા ચરણુમાં, સુણો રાજાજી પ્રુદ.

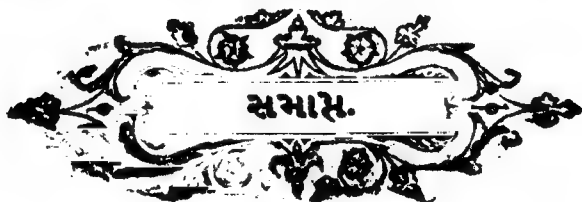
કેશર—

૪૭

કર માફ થયું હુંથી ભુરં, બહેનીરે ફર્યો મગજ મારો,
 બૂલી કું અંધ સંબંધ,—કર.
 અંકુર ક્ષત્રિયના તુમાં જોયા બેની પૂરા,
 યવન ઘેર ખોયા જમ્મને દારા થઇને.
 સંમ રહીને, કરી મેં ગુમાન.
 બૂલી જાન, થઇ નાદાન;
 મોટો મગાવ્યો જંગ;—કર૦

.રાજસિંહ ને સર્વ મળી— ૪૮

અમલ આપનો ઉન્નતિ દેશની તો વધારે,
 સૌ જન સ્વતાંત્ર ધર્મમાં કોઇને;
 હરકત કરી કદી ન મારે—અમલ૦
 રૈયતને એકત્ર થવા દો તમે તો,
 આગ્રાદી રાજની સંપ વધારે—અમલ૦
 કર ધણા દેશપર નાખીને લોકનું,
 નિર્ધનપણું થતાં વિચારે—અમલ૦
 ભત્રીજાએ અવિચળ રહેવું જો હોય તો,
 મથુવા સમાન સૌને તમારે—અમલ૦

મોરબી નાટક કંપનીનાં

સચિત્ર મોટાં પુસ્તકો.

—૧૩૩૩૩૩૩૩—

દરેક કોમની સીએને સદ્બોધ ગ્રહણ કરવા યોગ્ય,
પાતિવ્રત્ય પ્રભાવદર્શક અત્યુત્તમ પુસ્તકો.

મુકન્યા-સાવિત્રી નાટક—(રંગ ભેરંગી બાવીસ સુંદર
ચિત્રો સહિત) મૂલ્ય રૂ. ૧-૮-૦.

મહાસતી અનસૂયા નાટક—(નામદાર ગાયકવાડ સર-
કારના કેળવણી ખાતાએ ઇનામ તથા લાયબ્રેરી માટે
મંજૂર કરેલું સુંદર ચિત્રો સહિત) મૂલ્ય રૂ. ૧-૪-૦

સત્વહરિ નાટક—(સચિત્ર) મૂલ્ય રૂ. ૧-૪-૦

ચાંપરાજ, ત્રિવિક્રમ, ત્રિયારાજ, જગદેવપરમાર,
શાણકદેવી, ચંદ્રહાસ, રાજસિંહ. એ પ્રત્યેકનું મૂલ્ય રૂ. ૧-૦-૦

મલ્લ આશારામ ઓઝા.

કેશર, કસ્તુરી, અંબર વગેરે દેશી વનસ્પતિની બનાવેલાં

“રૉયલ ટૉનીક પીલ્સ.”

(રજીસ્ટર્ડ નં. ૧૮૦ વાણી)

હરેક પ્રકારની નબળાઇ દૂર કરી પુર-
પાતન આપે છે, ભુખ વધારી અવવોને
તાકાત આપી શરીરનું પોષણ કરે છે.
એટલુંજ નહિ પણ રૂકા તથા દિવસમાં
પોતાની અદ્ભુત શક્તિ આભેદુજ બતાવે
છે, વળી સ્ત્રીઓના અનિયમીત માસીક
રોગને અટકાવી ગર્ભસ્થાનને સુધારી
તનદુરસ્તી બક્ષે છે.

નકલી માલથી સાવચેત રહેજો.

કામત ૩૦ ગોળીની બાટલીનો રૂા ૧-૪-૦

એકથી ત્રણ બાટલીના ટપાલ ખર્ચના ત્રણ આના.

હરેક દવા વેચનારની પાસેથી મલશે.

ગોવિંદજી હામોદરની કંપની.

જયાબંધ તથા છુટક દવા વેચનાર.

૩૦ રોખમેમણસ્ટ્રીટ, નં ૩ સુતારચાલ-મુંબઈ.

જાહેર ખબર.

નીચેનાં પુસ્તકો મોરળી નાટક કંપનીનો જ્યાં મુકામ હોય ત્યાંથી, તથા મુખ્યમાં બુક્સેલર એન. એમ. ત્રિપાઠીની કુંપની ઠે. કાલ્યાદેવી રોડ અને અમદાવાદમાં મહાદેવ રામચંદ્ર જાગૃષ્ટેની દુકાનેથી તથા વડોદરામાં બુક્સેલર મોહનલાલ મનસુખરામ ઠે. લહેરીપુર દરવાજા પાસેની દુકાનેથી રોકડી કીમત મોકલી અમર વેલ્યુપેબલ પાર્સલથી મંગાવી લેવાં.

સુકન્યા-સાવિત્રી નાટક મોટું.

(સચિત્ર) ૧-૬-૦

સદર ગાયન... ૦-૨-૦

શર્વત્કરિ નાટક મોટું (સચિત્ર) ૧-૪-૦

સદર ગાયન... ૦-૨-૦

સતી અનસૂયા નાટક મોટું

(સચિત્ર) ... ૧-૪-૦

સદર ગાયન ... ૦-૨-૦

ચાંપરાજ નાટક મોટું... ૧-૦-૦

સદર ગાયન... ૦-૨-૦

રાજસિંહ નાટક મોટું... ૧-૦-૦

સદર ગાયન... ૦-૨-૦

રાણકેવી નાટક મોટું... ૧-૦-૦

સદર ગાયન... ૦-૨-૦

ત્રિપારાજ નાટક મોટું... ૧-૦-૦

સદર ગાયન... ૦-૨-૦

ત્રિવિક્રમ નાટક મોટું... ૧-૦-૦

સદર ગાયન... ૦-૨-૦

જમદેવ પરમાર નાટક મોટું. ૧-૦-૦

સદર ગાયન ... ૦-૨-૦

ચંદ્રહાસ નાટક મોટું. ૧-૦-૦

સદર ગાયન ૦-૨-૦

કંસવધ નાટકનાં ગાયન ૦-૨-૦

વીરબાળા નાટકનાં ગાયન ૦-૨-૦

દેવયાની નાટકનાં ગાયન ૦-૨-૦

રાજતરંગ નાટકનાં ગાયન ૦-૨-૦

વિષ્ણુ વિજયનાં ગાયન ૦-૨-૦

સરસ્વતી નાટકનાં ગાયન ૦-૨-૦

બુદ્ધદેવ નાટકનાં ગાયન ૦-૨-૦

મહાલક્ષ્મી નાટકનાં ગાયન ૦-૨-૦

અંબરીષ નાટકનાં ગાયન ૦-૨-૦

સાવિત્રીબલ નાટકનાં ગા. ૦-૨-૦

શૃંગીરવિ નાટકનાં ગાયન ૦-૨-૦

પુનર્જન્મ નાટકનાં ગાયન ૦-૨-૦

બલિરાજ નાટકનાં ગાયન ૦-૨-૦

મૂલજી આશારામ ઓઝા.

